

WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Jacek Jezierski

LRZ 41117-1-05
I/05/018

BIURO MINISTRA	
Wpłynęło dnia	
2006 - 10 - 03	
MB7-6824	2006

WPEŁNIŁ	DATA BA
2006	
BA	

Warszawa, dnia 3 października 2006 r.

Pani
prof. Zyta Gilowska
Minister Finansów

Przepraszam Pani Prezesa,

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (j.t.: Dz.U. z 2001 r. Nr 85, poz. 937 ze zm.), zwanej dalej ustawą o NIK, Najwyższa Izba Kontroli skontrolowała w Ministerstwie Finansów zasadność udzielenia i realizacji poręczenia ze środków budżetu państwa spłaty kredytu na budowę wytwórni preparatów osoczopochodnych przez Laboratorium Frakcjonowania Osocza Spółka z o.o. w Mielcu.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 9 czerwca 2006 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ust. 1 ustawy o NIK, przekazuje Pani Minister niniejsze

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia udzielenie przez Skarb Państwa w 1997 r. ze środków publicznych poręczenia spłaty kredytu zaciągniętego na budowę fabryki preparatów osoczopochodnych przez Laboratorium Frakcjonowania Osocza Sp. z o.o. w Mielcu (LFO) w kwocie 25,9 mln USD.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli udzielenie tego poręczenia było nielegalne, niecelowe, nierzetelne i niegospodarne.

Skutkiem udzielenia tego poręczenia banki, w okresie 5 - 14 czerwca 2006 r., wyegzekwowały od Skarbu Państwa jako poręczyciela kredytu kwotę 60,9 mln zł, która stanowi szkodę majątkową w wielkich rozmiarach w mieniu Skarbu Państwa.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli udzielenie tego poręczenia stanowiło czyn określony w art. 296 § 1 i 3 kodeksu karnego.

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że wniosek LFO o udzielenie przez Skarb Państwa poręczenia kredytu, był traktowany wyjątkowo przychylnie. Wysocy funkcjonariusze państwa zbagatelizowali duże ryzyko przedsięwzięcia, a zwłaszcza bez uzasadnionych powodów nie dokonali zabezpieczenia interesu Skarbu Państwa.

MB1/5/20106/1111/1AH

1. W kontroli ustalono, że w 1995 r. w Ministerstwie Zdrowia i Opieki Społecznej powołano Komisję Resortową, która sporządziła *Raport dotyczący ogólnopolskiego programu mającego na celu stworzenie nowoczesnej bazy preparatyki krwi*, a następnie Komisję Międzyresortową *Dla Sporządzenia Krajowego Programu Samowystarczalności Polski w Zakresie Krwi Ludzkiej i Osocza*.

Komisja Międzyresortowa w sporządzonym w dniu 22 grudnia 1995 r. raporcie, zarekomendowała Ministrowi Zdrowia i Opieki Społecznej firmę Nedepol Sp. z o.o. w Warszawie jako potencjalnego realizatora w Polsce zakładu frakcjonowania osocza. Założeniem dokonanego wyboru była budowa zakładu ze środków prywatnych albo pochodzących z zagranicy. We wnioskach obie Komisje wskazywały, że z uwagi na ryzyko nie powinno się angażować środków Skarbu Państwa, ani udzielać rządowych gwarancji kredytowych.

W dokumencie *Ustalenia ze Ścisłego Kierownictwa MZiOS* z dnia 27.12.1995 r., podpisanym przez Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej Ryszarda Zochowskiego, stwierdzono, że Kierownictwo MZiOS zaakceptowało rekomendację Komisji Międzyresortowej w sprawie budowy przez firmę Nedepol zakładu przetwarzania plazmy.

W dniu 28 grudnia 1995 r. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej Ryszard Zochowski zaakceptował rekomendację Komisji Międzyresortowej dla Nedepol Sp. z o.o. i skierował pismo do Zygmunta Nizioła – Prezesa Zarządu Nedepol Sp. z o.o., w którym zaakceptował propozycję tej firmy w *sprawie rozwiązania problemu zaopatrzenia lecznictwa w preparaty osoczopochodne*. Minister wyraził także zgodę na *budowę Laboratorium Frakcjonowania Osocza, produkcję, dystrybucję oraz odbiór przez lecznictwo wytwarzanych preparatów – zgodnie z przedłożoną ofertą*.

Dokumentami tymi posługiwało się LFO występując o poręczenie Skarbu Państwa dla kredytu zaciągniętego na budowę zakładu frakcjonowania osocza.

2. W dniu 8 grudnia 1995 r., tj. przed terminem wyboru Nedepol Sp. z o.o. na realizatora budowy w Polsce zakładu frakcjonowania osocza – Nedepol Sp. z o.o. utworzył spółkę Laboratorium Frakcjonowania Osocza Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie i kapitałem zakładowym 100.000 zł. Jedynym udziałowcem Spółki był Nedepol Sp. z o.o.

W sierpniu 1996 r. siedzibę Spółki LFO przeniesiono do Mielca. Od października 1996 r. udziały w LFO Sp. z o.o. posiadali: Zygmunt Nizioł - 49% udziałów, Nedepol Sp. z o.o. - 9 %, Włodzimierz Wapiński - 8 % oraz trzy zagraniczne osoby fizyczne: Robert Lewis, David W. Minnotte - po 16,5% oraz Bjorn Hedberg - 1%.

3. W kontroli ustalono, że LFO w dniu 27 stycznia 1997 r. złożyło w Ministerstwie Finansów wniosek o udzielenie poręczenia przez Skarb Państwa kredytu inwestycyjnego w związku z budową wytwórni preparatów osoczopochodnych. We wniosku stwierdzono, że wytwórnia ma zapewnić 35-40% krajowego zapotrzebowania na takie preparaty.

Wniosek ten został następnie zmieniony i uzupełniony w dniach 6 i 21 marca 1997 r. Ostatecznie LFO wnosiło o udzielenie poręczenia kredytu inwestycyjnego w wysokości

32.686.000 USD, przyznanego przez konsorcjum banków z Kredyt Bankiem S.A. jako bankiem wiodącym, na podstawie umowy kredytowej z dnia 4 marca 1997 r. nr 1997/06/D/K.

Zgodnie z wnioskiem poręczenie Skarbu Państwa miało obejmować kwotę 19.611.600 USD, tj. 60% kredytu inwestycyjnego oraz kwotę 6.289.223 USD, tj. 60% odsetek od tego kredytu. Łączna kwota poręczenia, o którą wnioskowało LFO, wynosiła 25.900.824 USD. Jako zabezpieczenie ewentualnych roszczeń Skarbu Państwa Spółka zaproponowała 15 weksli *in blanco*.

W dniu 27 marca 1997 r. wniosek LFO został pozytywnie zaopiniowany przez Departament Długu Publicznego Ministerstwa Finansów. W opinii Departament ten wskazał, że dochodzenie roszczeń z tytułu ewentualnej spłaty przez Skarb Państwa poręczanego kredytu mogłoby być znacznie utrudnione, ze względu na niską wartość majątku Spółki i zabezpieczenia spłaty kredytu, w sytuacji gdy projekt związany jest z wysokim ryzykiem. Departament wskazywał, że ostateczna decyzja rządu winna być podjęta z uwzględnieniem stanowiska Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej. Opinię podpisał dyrektor Departamentu Długu Publicznego Piotr Dziewulski.

W sprawie wniosku LFO opinie wydały także pozostałe departamenty Ministerstwa Finansów. Pozytywne opinie wydały Departament Budżetu Państwa, Departament Prawny i Departament Finansów Samorządu Terytorialnego. Opinie te podpisały odpowiednio: Elżbieta Suchocka-Roguska, Bożena Łukasik oraz Danuta Wawrzynkiewicz.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli pozytywne opinie wydane przez wymienione departamenty Ministerstwa Finansów były nierzetelne, ponieważ przedsięwzięcie wiązało się z bardzo dużym ryzykiem gospodarczym, roszczenia Skarbu Państwa nie były odpowiednio zabezpieczone, a wnioskodawca nie posiadał wiarygodności kredytowej.

W sprawie wniosku LFO opinię pozytywną z zastrzeżeniami wydał Departament Zagraniczny Ministerstwa Finansów, natomiast negatywne opinie wydały Departament Finansów Gospodarki Narodowej oraz Departament Polityki Regionalnej i Rolnictwa.

4. W kontroli ustalono, że Minister Gospodarki Wiesław Kaczmarek w dniu 3 marca 1997 r. wydał negatywną opinię w sprawie udzielenia LFO przez Skarb Państwa poręczenia spłaty kredytu bankowego na budowę wytwórni preparatów osoczopochodnych.

W opinii Minister stwierdził, że *nie jest konieczne udzielenie takiego poręczenia ze środków budżetu państwa* i wskazał, że wytwórnia preparatów osoczopochodnych powstanie w specjalnej strefie ekonomicznej w Mielcu i uzyska z tego tytułu ulgi podatkowe; wyroby przeznaczone będą przede wszystkim na rynek krajowy, na którym Spółka osiągnie dobrą pozycję konkurencyjną jako jedyny producent niektórych asortymentów; technologia i większość zakupów inwestycyjnych i zaopatrzeniowych będzie pochodziła z importu, oraz że Spółka nie wykazała wpływu inwestycji na rozwój krajowego zaplecza naukowo-badawczego. W opinii tej Minister Gospodarki stwierdził także, że nie kwestionuje potrzeby budowy takiego zakładu w Polsce.

W dniu 10 marca 1997 r. Minister Gospodarki Wiesław Kaczmarek na egzemplarzu cyt. opinii umieścił odręczną adnotację o treści: *Zaszczyt nieporozumienie, podpisałem pismo,*

którego konkluzji nie podzielam. Proszę o powtórny redakcję z konkluzją pozytywną. W konsekwencji w dniu 2 kwietnia 1997 r. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Gospodarki Jerzy Markowski wydał pozytywną opinię co do celowości udzielenia poręczenia. Pozytywna opinia nie zawierała uzasadnienia.

Ministerstwo Finansów otrzymało obie opinie Ministra Gospodarki.

W wystąpieniu pokontrolnym skierowanym do Ministra Gospodarki, Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła, iż pozytywna opinia Ministra Gospodarki o celowości udzielenia poręczenia przez Skarb Państwa kredytu zaciągniętego na budowę zakładu frakcjonowania osocza przez LFO była nierzetelna, ponieważ LFO nie dysponowało kapitałem niezbędnym dla realizacji tego celu, ani odpowiednimi technologiami, ani doświadczeniem przy wytwarzaniu tego typu produktów.

Minister Gospodarki Wiesław Kaczmarek dysponował informacją Departamentu Instrumentów Polityki Gospodarczej Ministerstwa Gospodarki, w której podano szereg argumentów przeciwko udzieleniu poręczenia. W informacji tej Departament wskazywał, że nieangażowanie środków Skarbu Państwa, ani nieudzielanie gwarancji kredytowych było podstawowym kryterium wyboru firmy Nedepol na potencjalnego realizatora budowy zakładu frakcjonowania osocza, dokonanego przez Komisję Międzyresortową powołaną przez Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej.

5. W kontroli ustalono, że Halina Wasilewska – Trenkner Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów, zwróciła się w marcu 1997 r. do Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej *o wydanie miarodajnej opinii na temat wniosku LFO, ze względu na planowaną współpracę z państwową służbą zdrowia, która gwarantuje ekonomiczny sens przedsięwzięcia.*

W odpowiedzi Minister Zdrowia i Opieki Społecznej podał, że budowa wytwórni preparatów osoczopochodnych jest zgodna z założeniami *Programu samowystarczalności Polski w zakresie krwiodawstwa i krwiolecznictwa*, a także, że warunkiem nawiązania współpracy ze stacjami krwiodawstwa jest zapewnienie przez Nedepol odpowiedniej wydajności, jakości preparatów oraz konkurencyjnych cen.

Opinię z upoważnienia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej wydał w dniu 21 marca 1997 r. Krzysztof Kuszewski – Podsekretarz Stanu.

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że opinia ta nie zawierała wzmianki o wcześniejszych raportach Komisji Resortowej i Komisji Międzyresortowej powołanych w MZiOS, w tym na wnioski wynikające z tych raportów, że ze względu na duże ryzyko nie powinno się angażować środków publicznych, ani udzielać gwarancji rządowych na budowę w kraju zakładu frakcjonowania osocza.

6. W kontroli ustalono, że Komisja Kwalifikacyjna do Spraw Poreczeń Skarbu Państwa w Ministerstwie Finansów, w dniu 7 kwietnia 1997 r., pozytywnie zaopiniowała wniosek Spółki LFO i rekomendowała Ministrowi Finansów wystąpienie do Rady Ministrów z projektem uchwały w sprawie udzielenia poręczenia Skarbu Państwa dla LFO.

Pozytywna opinia Komisji została wydana jednogłośnie. Za jej wydaniem głosowali również przedstawiciele departamentów Finansów Gospodarki Narodowej oraz Polityki Regionalnej i Rolnictwa, które wcześniej negatywnie opiniowały wniosek LFO. Jednocześnie Komisja Kwalifikacyjna wskazała na potrzebę ustanowienia dodatkowych – obok weksli *in blanco* – zabezpieczeń roszczeń Skarbu Państwa.

Minister Finansów w dniu 23 kwietnia 1997 r. przedstawił wniosek LFO do rozpatrzenia przez Radę Ministrów.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że Minister Finansów dokonał nierzetelnej oceny wniosku LFO o udzielenie poręczenia przez Skarb Państwa, określonej w § 6 ust. 1 cyt. rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie warunków i trybu udzielania poręczeń i gwarantowania spłaty ze środków budżetu państwa kredytu bankowego oraz opłat z tytułu udzielonego poręczenia i gwarantowania.

Minister Finansów dokonał pozytywnej oceny wniosku LFO w sprawie poręczenia kredytu na realizację inwestycji przez podmiot nie posiadający odpowiedniego kapitału, doświadczenia, ani technologii, opierając się na pozytywnej opinii Ministra Gospodarki, która nie była w żaden sposób uzasadniona, a wcześniej Minister ten wydał opinię negatywną, zawierającą wyczerpujące uzasadnienie. Pozytywna ocena wniosku LFO została dokonana, mimo że podmiot ten nie zadeklarował ustanowienia innych niż weksle *in blanco* zabezpieczeń ewentualnych roszczeń Skarbu Państwa, oraz mimo że przedstawiciele Ministerstwa Finansów w trakcie rozpatrywania wniosku zwracali się do LFO o ustanowienie takich dodatkowych zabezpieczeń.

W kontroli ustalono, że Minister Zdrowia i Opieki Społecznej nie przekazał Ministrowi Finansów wyników prac komisji powołanych w 1995 r. w MZiOS, ani *Programu samowystarczalności Polski w zakresie krwi ludzkiej i osocza*, w ramach którego miała powstać wytwórnia preparatów osoczopochodnych. Skutkiem tego Minister Finansów został pozbawiony niezbędnych danych dla dokonania oceny wniosku LFO o udzielenie poręczenia.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli wydanie pozytywnej oceny przez Ministra Finansów, co do celowości poręczenia kredytu dla LFO i wniesienie wniosku do rozpatrzenia przez Radę Ministrów, dokonane zostało z naruszeniem obowiązku ochrony interesu państwa, o którym mowa w art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. *o pracownikach urzędów państwowych* (j.t.: Dz. U. z 2001 r., Nr 86 poz. 953, ze zm.). Odpowiedzialność za to działanie ponosi ówczesny Minister Finansów Marek Belka.

7. W kontroli ustalono, że Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów w dniu 12 maja 1997 r. przyjął i rekomendował Radzie Ministrów do rozpatrzenia projekt uchwały w sprawie *udzielenia bankowi Kredyt Bank S.A. w Warszawie reprezentującemu Konsorcjum Banków poręczenia spłaty ze środków budżetu państwa kredytu bankowego, udzielonego LFO na częściowe sfinansowanie budowy wytwórni preparatów osoczopochodnych na terenie specjalnej strefy ekonomicznej w Mielcu*.

Rada Ministrów uchwałą Nr 39/97 z dnia 27 maja 1997 r. udzieliła dla Kredyt Bank S.A. w Warszawie, poręczenia spłaty, ze środków budżetu państwa, kredytu bankowego wraz z odsetkami, zaciągniętego przez Laboratorium Frakcjonowania Osocza Spółka z o.o.

w Mielcu, w wysokości 32.686.000 USD, na częściowe sfinansowanie budowy wytwórni preparatów osoczopochodnych na terenie specjalnej strefy ekonomicznej w Mielcu.

W uchwale Rada Ministrów upoważniła Ministra Finansów do zawarcia umów związanych z udzieleniem poręczenia pod warunkiem ustanowienia przez LFO odpowiedniego zabezpieczenia spłaty zobowiązania objętego poręczeniem i wniesienia opłaty prowizyjnej.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że warunek określony w uchwale Rady Ministrów oznacza, że zabezpieczenie w postaci 15 weksli *in blanco* - zostało uznane przez Radę Ministrów za niewystarczające.

8. Minister Finansów w dniu 1 lipca 1997 r. udzielił LFO poręczenia spłaty ze środków budżetu państwa kredytu inwestycyjnego w wysokości nie wyższej niż 32.686.000 USD, zaciągniętego na podstawie umowy z dnia 4 marca 1997 r. Nr 1997/06/D/K. Zgodnie z umową kwota poręczenia nie mogła przekroczyć równowartości w walucie polskiej 25.900.824 USD, w tym kapitału 19.611.600 USD, a odsetek 6.289.224 USD. Umowę poręczenia z Kredyt Bank S.A. podpisał Marek Belka - ówczesny Minister Finansów.

Jednocześnie z umową poręczenia Marek Belka podpisał z LFO umowę o udzielenie poręczenia, w której określono sposób zabezpieczenia roszczeń Skarbu Państwa. Zabezpieczeniem tych roszczeń z tytułu udzielonego poręczenia było 15 weksli *in blanco* wystawionych przez LFO na rzecz Skarbu Państwa wraz z deklaracją wekslową.

W umowie poręczenia zawarto, iż w przypadku nie wywiązania się LFO ze spłaty kredytu lub odsetek, bank był zobowiązany do podjęcia działań zmierzających do odzyskania w pierwszej kolejności niespłaconej części kredytu lub odsetek wykorzystując 15 weksli *in blanco* wystawionych na rzecz banków oraz zabezpieczenia wymienione w załączniku 3 do umowy kredytowej. Poręczenie Skarbu Państwa miało być zabezpieczeniem kredytu wykorzystanym przez bank w ostatniej kolejności, po bezskutecznym uruchomieniu zabezpieczeń przewidzianych w umowie kredytowej (zabezpieczenie subsydiarne).

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że Minister Finansów zawierając umowę poręczenia spłaty ze środków budżetu państwa kredytu w wysokości 32.686.000 USD zaciągniętego przez LFO z konsorcjum banków, nie dopełnił obowiązku zabezpieczenia roszczeń Skarbu Państwa w przypadku konieczności spłaty tego kredytu ze środków publicznych.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli zawarcie umowy poręczenia bez ustanowienia odpowiednich zabezpieczeń dla Skarbu Państwa, mimo takiego obowiązku określonego w uchwale Rady Ministrów Nr 39/97, stanowiło niedopełnienie obowiązku ochrony interesów państwa oraz racjonalnego gospodarowania środkami publicznymi, o których mowa w art. 17 ust 1 oraz ust. 2 pkt 3 cyt. ustawy o *pracownikach urzędów państwowych*.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli Minister Finansów zawierając umowę poręczenia bez ustanowienia odpowiedniego zabezpieczenia, naruszył także postanowienia § 8 ust. 1 cyt. rozporządzenia w *sprawie warunków i trybu udzielania poręczeń i gwarantowania spłaty ze*

*środków budżetu państwa kredytu bankowego oraz opłat z tytułu udzielonego poręczenia i gwarantowania które stanowią, że warunkiem podpisania umowy poręczenia jest między innymi ustanowienie innego zabezpieczenia wymaganego przez poręczyciela. Skutkiem tego udzielenie poręczenia bez ustanowienia takiego zabezpieczenia było działaniem **nielegalnym**.*

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że udzielenie poręczenia było **niecelowe** ze względu na znaczne ryzyko powodzenia przedsięwzięcia polegającego na uruchomieniu skomplikowanego procesu produkcyjnego przez podmiot nie posiadający odpowiedniej technologii, kapitału, ani doświadczenia. Tym samym założenie, że w takiej sytuacji LFO wybuduje w kraju nowoczesny zakład frakcjonowania osocza było nieracjonalne gospodarczo, co przesądza, że poręczenie ze środków publicznych na taką inwestycję było niecelowe. LFO było podmiotem w całości prywatnym i państwo nie miało by efektywnych instrumentów pozwalających wpływać na działalność tego podmiotu, w tym na wielkość i jakość produkcji, poziom cen oraz kierunki zakupu surowca i sprzedaży preparatów.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że udzielenie poręczenia było **nierzetelne** ponieważ Rada Ministrów rozpatrzyła wniosek LFO o jego udzielenie w oparciu o nierzetelną ocenę wniosku dokonaną przez Ministra Finansów, a także w oparciu o nierzetelne opinie Ministra Gospodarki oraz Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że udzielenie poręczenia było **niegospodarne**, ponieważ nie zabezpieczono należycie roszczeń Skarbu Państwa, w przypadku niespłacenia kredytu przez LFO. Jedynym zabezpieczeniem poręczenia były weksle *in blanco* wystawione przez LFO. Nie ustanowiono żadnych innych zabezpieczeń, ani majątkowych, ani osobistych.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli zabezpieczenie roszczeń z tytułu poręczenia kredytu w postaci weksli wystawionych przez kredytobiorcę było dalece niewystarczające, i w praktyce w żaden sposób nie zabezpieczało roszczeń Skarbu Państwa.

Z istoty poręczenia wynika, iż poręczyciel zobowiązuje się wykonać zobowiązanie, na wypadek gdyby nie wykonał go dłużnik główny. W takim przypadku bank jako kredytodawca egzekwuje wykonanie zobowiązania w pierwszej kolejności od kredytobiorcy (LFO), a dopiero później od poręczyciela. Egzekucja zobowiązania od poręczyciela oznacza zazwyczaj, że dłużnik główny jest niewypłacalny. W takiej sytuacji roszczenia poręczyciela względem dłużnika mają znikomą szansę zaspokojenia.

Oznacza to, że niezabezpieczenie roszczeń Skarbu Państwa z tytułu poręczenia na innym majątku niż majątek LFO, skutkowało ponoszeniem przez Skarb Państwa całego ryzyka udzielonego kredytu i oznaczało faktycznie brak jakiegokolwiek zabezpieczenia dla Skarbu Państwa jako poręczyciela.

9. W kontroli ustalono, że LFO na realizację zakładu frakcjonowania osocza w ramach kredytu zaciągniętego na jego budowę, otrzymało w okresie od marca do końca 1998 roku kwotę 21,2 mln USD. Zakład frakcjonowania osocza w Mielcu nie został wybudowany. LFO wykonało jedynie budynek administracyjno - laboratoryjny w stanie surowym oraz zakupiło ze środków kredytu kilka urządzeń pomocniczych o wartości ok. 1,5 mln USD. Nie powstał budynek produkcyjny, ani nie sprowadzono do kraju żadnych urządzeń do frakcjonowania osocza.

W kontroli ustalono, że kwota co najmniej 8,3 mln USD trafiła do firm powiązanych bądź kontrolowanych przez udziałowca LFO Zygmunta Nizioła, głównie tytułem przedpłat za maszyny i urządzenia. Dalsze, co najmniej 5,4 mln USD ze środków uzyskanych z kredytu, wydatkowano tytułem przedpłat za opracowanie dokumentacji technicznych i projektów.

Spółka LFO nie sprowadziła do kraju maszyn i urządzeń, na które dokonała przedpłat z zaciągniętego kredytu, a wniesione przedpłaty nie zostały zwrócone do Spółki. LFO nie spłaciło żadnej raty z zaciągniętego kredytu.

10. W kontroli ustalono, że w oparciu o wyniki kontroli Urzędu Kontroli Skarbowej w Warszawie i w Skierniewicach, Departament Długu Publicznego MF w dniu 29.12.1998 r. zwrócił się do Kredyt Bank S.A. o wstrzymanie wypłat dla LFO środków finansowych z tytułu kredytu poręczonego przez Skarb Państwa. Powodem tego wystąpienia było stwierdzenie niedostatecznego zabezpieczenia kredytu przez LFO oraz zaliczanie do kosztów realizacji tej inwestycji wydatków nie związanych z działalnością inwestycyjną.

W kontroli ustalono, iż w dniu 28 marca 2003 r. Kredyt Bank S.A. wezwał Ministra Finansów, jako poręczyciela kredytu, do zapłaty kwoty 14.303.224 USD, w tym kapitał w kwocie 12.731.128 USD oraz odsetki w kwocie 1.572.096 USD. Minister Finansów odmówił zapłaty na wezwanie Banku.

W październiku 2003 r. w Ministerstwie Finansów rozważano ugodową koncepcję rozstrzygnięcia sporu z Kredyt Bankiem S.A. Górną granicą ustępstw Ministerstwa na rzecz konsorcjum banków była kwota 6,7 mln USD, tj. równowartość 60% stanu zadłużenia LFO na dzień 29.12.1998 r., czyli na dzień zgłoszenia przez Ministerstwo Finansów żądania, aby bank zaprzestał uruchamiania kolejnych transz kredytu.

Propozycja ta została zaakceptowana przez Komitet Rady Ministrów w dniu 30.10.2003 r. (protokół ustaleń Nr 39/2003). Kredyt Bank S.A. nie przyjął propozycji ugodowego rozwiązania sporu i nie zaakceptował wypłaty przez Ministerstwo Finansów kwoty 6.658.219 USD oraz odsetek od kredytu w kwocie 445.014 USD i konsekwentnie żądał zapłaty pełnej kwoty wynikającej z bankowych tytułów egzekucyjnych.

W kontroli ustalono, że w sierpniu 2004 r. Ministerstwo Finansów w *Informacji dla Rady Ministrów dotyczącej sposobu postępowania w sprawie realizacji poręczenia Skarbu Państwa spłaty kredytu zaciągniętego przez Laboratorium Frakcjonowania Osocza Sp. z o.o. w Konsorcjum Banków, reprezentowanym przez Kredyt Bank S.A. z dnia 31.08.2004 r.* – zaprezentowało stanowisko, aby wstrzymać się z dokonaniem jakichkolwiek płatności z tytułu umowy poręczenia, do czasu zakończenia śledztwa prowadzonego w Prokuraturze Okręgowej w Tarnobrzegu w sprawie wyłudzenia kredytu oraz postępowań sądowych w sprawie nadania klauzul wykonalności bankowym tytułom egzekucyjnym, a także postępowania cywilnego z powództwa LFO przeciw Kredyt Bank S.A. o zapłatę odszkodowania w kwocie 120,5 mln zł. Rada Ministrów na posiedzeniu w dniu 14 września 2004 r. przyjęła do wiadomości tę Informację.

W grudniu 2004 r. pięć banków (w tym Kredyt Bank S.A.) ponownie wezwało Ministra Finansów do zapłaty kwoty 16.595.986 USD, w tym należność główna i odsetki od kredytu w kwocie 14.303.224 USD oraz odsetki ustawowe naliczone od dnia 19 kwietnia 2003 r. do dnia 1 grudnia 2004 r. w kwocie 2.292.762 USD. Do wezwań dołączono bankowe

tytuły egzekucyjne wystawione przez te banki. Minister Finansów ponownie odmówił zapłaty na wezwanie banków.

Na początku 2005 roku pięć banków – członków konsorcjum bankowego, złożyło w Sądzie Rejonowym Warszawa-Śródmieście wnioski o nadanie klauzul wykonalności bankowym tytułom egzekucyjnym.

Sąd ten w maju 2006 r. nadał klauzule wykonalności bankowym tytułom egzekucyjnym. Na podstawie tych tytułów, w czerwcu 2006 r. Komornik wyegzekwował od Skarbu Państwa - Ministra Finansów kwotę 60.900.686 zł.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli kwota 60.900.686 zł wyegzekwowana przez banki stanowi szkodę w mieniu Skarbu Państwa w wielkich rozmiarach, w rozumieniu art. 296 § 3 kk.

Na ocenę tę nie ma wpływu toczące się postępowanie o ustalenie nieistnienia zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu umowy poręczenia.

11. W ocenie Najwyższej Izby Kontroli niedopełnienie obowiązku rzetelnego rozpatrzenia wniosku LFO, a następnie zawarcie umowy poręczenia bez zapewnienia ochrony interesów państwa, oraz przekroczenie uprawnień określonych w uchwale Rady Ministrów przez Ministra Finansów i wyrządzenie przez to szkody majątkowej w wielkich rozmiarach - stanowiło czyn określony w art. 1 § 1 i 3 obowiązującej wówczas ustawy z dnia 12 października 1994 r. *o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego* (Dz.U. Nr 126, poz. 615), a obecnie czyn określony w art. 296 § 1 i 3 *Kodeksu karnego*.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli odpowiedzialność za ten czyn ponosi Marek Belka – ówczesny Minister Finansów, który na podstawie ustawy obowiązany był do zajmowania się sprawami majątkowymi Skarbu Państwa i który zawarł umowę poręczenia z Kredyt Bank S.A. oraz umowę o udzielenie poręczenia z LFO. Współodpowiedzialność za ten czyn ponoszą Halina Wasilewska – Trenkner – Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów i Piotr Sawicki wicedyrektor Departamentu Długu Publicznego, którzy przygotowali te umowy.

W wystąpieniu pokontrolnym skierowanym do Ministra Gospodarki, Najwyższa Izba Kontroli wskazała na współodpowiedzialność za popełnienie ww. czynu z art. 296 § 1 i 3 *Kodeksu karnego*, Wiesława Kaczmarska – ówczesnego Ministra Gospodarki oraz Jerzego Markowskiego - ówczesnego Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Gospodarki. Współodpowiedzialność ta wynika z niedopełnienia obowiązku rzetelnego wykonywania zadań i ochrony interesu państwa poprzez wydanie nierzetelnej opinii, co do celowości udzielenia poręczenia przez Skarb Państwa kredytu zaciągniętego przez LFO.

Opinia Ministra Gospodarki miała kluczowe znaczenie dla pozytywnej oceny wniosku LFO dokonanej przez Ministra Finansów i w dalszej kolejności dla udzielenia poręczenia przez Skarb Państwa.

12. W kontroli I/05/014 *Prawidłowości udzielenia i realizacji poręczenia ze środków budżetu państwa spłaty kredytu na budowę wytwórni preparatów osoczopochodnych przez Laboratorium Frakcjonowania Osocza Spółka z o.o. w Mielcu*, przeprowadzonej w 2005 r., Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła, że umowa kredytu wygasła w dniu 28.02.1998 r. wobec nie dokonania przez LFO wszystkich wymaganych zabezpieczeń określonych w załączniku nr 3 do tej umowy. Tym samym wygasło zobowiązanie Skarbu Państwa jako poręczyciela tego kredytu.

Mimo tego wygaśnięcia w marcu 1998 r. konsorcjum banków wypłaciło LFO środki z tytułu kredytu i w sposób nieuprawniony uznaje Skarb Państwa za poręczyciela tak uruchomionego kredytu.

Ministerstwo Finansów monitorując realizację tej inwestycji przez 8 lat nie dostrzegło przewidzianego w umowie kredytowej skutku nie ustanowienia wszystkich zabezpieczeń kredytu przez LFO, polegającego na wygaśnięciu umowy kredytowej, a tym samym wygaśnięciu poręczenia Skarbu Państwa dla tego kredytu, jako prawa akcesoryjnego.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli odpowiedzialność za to zaniechanie ponosi Piotr Sawicki – dyrektor Departamentu Gwarancji i Poręczeń w Ministerstwie Finansów.

Nieustanowienie przez LFO wszystkich wymaganych zabezpieczeń i niedostarczenie innych wymaganych dokumentów, potwierdza także przyjęcie przez konsorcjum banków od LFO po wygaśnięciu umowy, dokumentów wymaganych do uruchomienia kredytu dotyczących ustanowienia hipoteki na nieruchomości w Mielcu (KW 44302), ustanowienia 6 zastawów na udziałach, dokonania dopłat do kapitału oraz pozwolenia na budowę budynku produkcyjnego.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że oceny o wygaśnięciu umowy kredytu i umowy poręczenia nie zmienia fakt wypłacenia przez banki na rzecz LFO środków pochodzących z kredytu, ani inne działania podejmowane po dniu 28.02.1998 r. przez LFO i banki w celu wybudowania wytwórni frakcjonowania osocza.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli Skarb Państwa poręczył wykonanie zobowiązania z konkretnej i oznaczonej umowy kredytu zawartej w dniu 4 marca 1997 r. Za czynności podejmowane przez LFO i konsorcjum banków po wygaśnięciu tej umowy Skarb Państwa nie poręczał i z tego względu nie ponosi za nie odpowiedzialności.

Minister Finansów realizując wniosek pokontrolny Najwyższej Izby Kontroli wniósł w dniu 21 listopada 2005 r. do Sądu Okręgowego w Warszawie powództwo w trybie art. 189 kpc o ustalenie nieistnienia zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu umowy poręczenia z dnia 1 lipca 1997 r. Reprezentantem Skarbu Państwa w tym postępowaniu jest obecnie Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa.

13. W kontroli ustalono, że w protokole kontroli Urzędu Kontroli Skarbowej w Warszawie (UKS/PB/K-24/690/98) z kontroli *Prawidłowości realizacji i zawarcia umowy kredytowej podpisanej z Laboratorium Frakcjonowania Osocza Sp. z o.o. poręczonej przez Skarb Państwa*, podpisanego w dniu 8 stycznia 1999 r. w pkt 4 zawarto, że LFO jako kredytobiorca wywiązało się z obowiązku przedłożenia dokumentów wymienionych w załączniku nr 3 do

umowy kredytu w terminie do 28.02.1998 r., a tym samym, że LFO przed terminem wygaśnięcia umowy kredytowej, spełniło warunki uruchomienia kredytu.

W protokole UKS w pkt 2 wskazano jednocześnie, że szereg zabezpieczeń, w tym hipoteka, zastawy na udziałach, dopłata do kapitału zakładowego - zostało dokonanych po tej dacie.

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje na nierzetelność protokołu kontroli UKS w części w której stwierdzono, że LFO jako kredytobiorca wywiązało się z obowiązku przedłożenia wszystkich dokumentów wymienionych w załączniku nr 3 do umowy kredytu w terminie do 28.02.1998 r.

14. W ocenie Najwyższej Izby Kontroli przy udzielaniu poręczenia nastąpiło rażące naruszenie interesów Skarbu Państwa. Poręczenie zostało udzielone, mimo że wiele osób i organów państwa wskazywało na niecelowość jego udzielenia, podkreślało konieczność ustanowienia odpowiednich zabezpieczeń, a także przestrzegało przed znacznym ryzykiem gospodarczym inwestycji.

Mimo wskazywania na te okoliczności, zarówno Minister Zdrowia i Opieki Społecznej, jak i Minister Gospodarki sporządzający opinie dla Ministra Finansów, a także poszczególne departamenty Ministerstwa Finansów, zajęły ostatecznie pozytywne stanowisko w sprawie udzielenia poręczenia dla LFO.

Minister Gospodarki i dwa departamenty Ministerstwa Finansów dokonały zmiany stanowiska w sprawie wniosku LFO o poręczenie kredytu z negatywnego na pozytywne - bez żadnego merytorycznego uzasadnienia. Podmioty te dokonały zmiany stanowiska i pozytywnie zaopiniowały wniosek LFO, mimo znacznej kwoty poręczenia i znanych tym podmiotom poważnych okoliczności przemawiających przeciwko jego udzieleniu.

Po udzieleniu poręczenia Ministerstwo Finansów przez 8 lat nie dostrzegło wygaśnięcia umowy kredytowej zawartej przez LFO z konsorcjum banków.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli brak należytego zabezpieczenia w umowie o udzielenie poręczenia, a także konieczność współpracy LFO z publiczną służbą zdrowia w przyszłości jako warunek spłaty zaciągniętego kredytu spowodowały, że udzielając poręczenia Skarb Państwa faktycznie wziął na siebie całe ryzyko ekonomiczne powodzenia tej inwestycji.

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że ustanowienie realnego zabezpieczenia poręczenia istotnie zmniejszyłoby możliwość nieprawidłowego wykorzystania środków pochodzących z kredytu. Ryzyko takie pojawiło się w sytuacji, gdy bank wypłacał środki i niezwykle liberalnie dokonywał weryfikacji przekazywanych przez LFO faktur, mając pewność że w ostateczności za zobowiązania LFO zapłaci Skarb Państwa. Ryzyka takiego Minister Finansów nie przewidział rozpatrując wniosek i zawierając umowę poręczenia, mimo że LFO jako nowy podmiot nie posiadało wiarygodności kredytowej.

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że Skarb Państwa udzielił poręczenia spłaty kredytu zaciągniętego przez LFO na budowę zakładu frakcjonowania osocza, zaś takiego

poręczenia nie udzielili ani Nedepol Sp. z o.o. (spółka-matka), ani Zygmunt Nizioł - główny udziałowiec LFO i Nedepol Sp. z o.o.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli wymienione okoliczności wskazują na wyjątkową przychyłność funkcjonariuszy publicznych i organów państwa, które na poszczególnych etapach rozpatrywały wniosek o udzielenie poręczenia. Bez takiej nagannej przychyłności LFO nie miałoby szans na uzyskanie poręczenia ze środków publicznych. Traktowanie wniosku LFO w sposób protekcyjny było naganne również z tego względu, że poręczenie jest wyrazem szczególnego zaufania i po jego udzieleniu Skarb Państwa w praktyce nie miał możliwości wpływania na sposób wykorzystywania kredytu przez LFO.

Na podstawie art. 61 ust. 1 i 2 ustawy o NIK w terminie 7 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego Pani Minister ma prawo zgłosić do Kolegium Najwyższej Izby Kontroli umotywowane zastrzeżenia w sprawie ocen i uwag zawartych w tym wystąpieniu.

Z poważaniem
Zygmunt Nizioł